

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

259 ק"מ 099 ויטא 3'8 עסא ו' 1'6 יוון 259
לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,
ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: שם הקדוש רח"ש

ושהוא עדיין חי, הם היו בדילמה קשה מאוד, מסביר הרמב"ן (פרק מ"ה פסוק כ"ו), שלבשר לאנשים מבוגרים בשורות מעין אלו עלול לסכן אותם, כיון שהלב מרוב התרגשות עלול להפסיק לפעום. והוא אף אומר שכאשר הם בישרו ליעקב "והנה נפל הזקן כמת - ואמר כי לא האמין להם, להגיד שעמד זמן גדול מן היום והוא שוכב דומם בעבור שלא האמין להם, כי הידוע בעלול הזה שיצקו לו וירגלו אותו בשמחה ההיא עד שתקבע בו בנחת רוח, וזה טעם וידברו אליו את כל דברי יוסף אשר דבר אליהם וירא את העגלות, כי היו צועקים באזניו דברי יוסף ומביאים לפניו העגלות, אז שבה רוחו אליו וחזרה נשימתו וחיה, וזהו ותחי רוח יעקב אביהם".

לכן בחרו להם השבטים הקדושים את שרר בת אשר, [אשר למען האמת כלל לא היתה בתו של אשר, כותב הרמב"ן בפרשת פינחס (כו כו) על הפסוק "ושם בת אשר שרר", שאונקלוס תרגם ושם בת אתת אשר שרר", שנתכוון לומר בזה שהגם שלא היתה מיורשיו של אשר מפני שלאשר היו בנים זכרים מ"מ היא היתה בת אשתו וירשת נחלה מצד האם, ועל כן נזכרת בפסוק, כמו בנות צלפחד ומכאן שקוראין על שם אביה החורג שגידל אותה ובפסוק בחומש (בראשית מו יז) שנמנים בני אשר היורדים למצרים "ימנה וישוה וישו ובריעה ושרח אחותם", כיון שהיתה אחות בניו הינו אחותם מאמא ולא היתה בתו, ולכן אמר "ושם בת אשר שרר" ולא אמר "ובת אשר" לומר כי היה שמה בת אשר ונקראת שרר.

ומדברי הרמב"ן נלמד שילד שגדל בבית מאמציו, נקרא על שםם כאילו הוא בנם האמיתי כשם ששרר היתה בת אשת אשר. כך מוכיח החת"ס בתשו' כפי שכתב הרמ"א (ה"מ ס"ס מ"ב), שאם אדם כתב בשטר על בנו המאומץ בני, אין השטר מזויף, כי גם בן מאומץ נקרא בן והוכיח זאת החתם סופר משרר, שנקראת בת אשר, אף שלא היתה ממש בתו. וכן לענין קדיש יכול בן מאומץ לומר קדיש על אביו מאמצו ויעיל לו.

ובספר הישר (פרשת וישב דף קס"ו) כתב, ששרר היתה בת אבימאל בן עילם בן שם בן נת, ואחר מות אמה הדורם לקחה לאשה אשר בן יעקב אבינו, והיא זו שהכניסה את שרר.

רבינו יוסף חיים בשו"ת תורה לשמה (סימן תקכ"ב) נשאל מדוע בפסוק נאמר "ושם בת אשר שרר", מהו התוספת "ושם", והוא נותן לכך כמה הסברים: האחד, שהעולם היה קורא לה "שרר" בסמ"ך ובא הפסוק ואומר "ושם בת אשר שרר" עם שין שמאלית. הסבר שני, שהעולם לא היה קורא לה בשמה אלא "בת אשר" ולכן אומר הפסוק ששמה של בת אשר הוא שרר. והסביר שלישי על פי הסוד שהפסוק אומר "ושם" עם תוספת האות ו' לרמז כי הראשי תיבות של פסוק זה הוא שם קדוש ובא"ש.

בספר סגולות ישראל (מערכת ע' אות ט"ו) מביא סגולה נגד עין הרע, שלא ישלוט עין בכל מעשה ידיו, לומר הפסוק "ושם בת אשר שרר" כמה פעמים, ובכל פעם תכוין בשם זה ובא"ש. בסידור

בפרשת השבוע סוף סוף מתגלה יוסף אל אחיו, המשפחה שוב מתאחדת והוא מבקש מהאחים שילכו אל יעקב ויודיעו לו על התגלותו של יוסף. ובשביל זה שולח יוסף את העגלות, שהם אכן מה ששימחו והחיו את יעקב, כמו שנאמר "וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אתו ותחי רוח יעקב אביהם".

ביאור אחד בזה מצינו בדברי קדשו של הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב ז"ע בספרו קדושת לוי, שבעגלות רמז יוסף ליעקב שאל ידאג מהגלות, שעתה הם יורדים אליה, כי כל זה הוא הסיבה לגאולה, כי הרעה הוא הסיבה לטובה. והנה העגלות הוא לשון עיגול, והסיבה הוא נקרא דבר עיגול והרחמים הפשוטים הוא אור הישר והסיבות הם עגולים. ע"כ.

כלומר, יוסף הצדיק בשליחת העגלות מרמז לאביו יעקב שאל תדאג לרדת מצרימה, ולהתחיל את הגלות, כי בעצם הגלות היא זו שמביאה ומגלגלת את הגאולה.

כעין זה שנינו בגמרא בברכות (ד): אמר רבי יוחנן: מפני מה לא נאמר נר"ן ב"אשרי" (היינו במזמור קמ"ה בתהילים פותח כל פסוק באות אחרת מא' ב' ויש בו כל כ"ב האותיות ללא האות נ') מפני שיש בה מפתח של שונאי ישראל, דכתיב "נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל". אמר רב נחמן בר יצחק, אפילו הכי חזר דוד וסמכן ברוח הקודש, שנאמר ס'ומך ה' לכל הנופלים".

מבואר מזה כי אות נ' רומזת על נפילה שהיא עת צרה ליעקב, ואילו אות ס' רומזת על סמיכת הנפילה כשמביא הקב"ה ישועה והצלה לישראל.

ויש לפרש, שהאות ס' צורתה עיגול ולכן מרמזת היא על סמיכה וקימה ועל הגלגל חוזר בעולם.

הבני יששכר (כסלו טבת מאמר ד סימן ב) מפרש לפי זה תיבת נ"ס בדרך רמז, כי הצרה היא בבחינת אות נ' הרומזת על נפילה, אך אשר הקב"ה עוזר ומוציאם מצרה לרווחה ומאפילה לאור גדול, אז נסמכת האות ס' שרומזת על סמיכה לאות נ' שרומזת על נפילה ונעשה מזה צירוף נ"ס.

לפי זה יש לפרש מהו שאנו אומרים בתפילת שחרית של שבת: "אָפֶס בְּלִתָּהּ גּוֹאֲלָנוּ לַיְמֹת הַמְּשִׁיחַ". אפשר לפרש "אפס" מלשון המספר אפס, שהוא מספר עגול ומורה שהעולם הוא גלגל ומסתובב, ואנו צריכים לדעת שכל מה שקורה בעולם הוא בעצם גלגל שביל להביא אותנו למצב השלם של "גואלנו לימות המשיח".

כמו כן באותה דרך יש לפרש גם את הפסוק: "אָפֶס כִּי לֹא יִהְיֶה בְּךָ אָבִיוֹן כִּי בְרַךְ יְבָרְכֶךָ ה' בְּאָרְץ גּוֹי", המספר אפס צריך ללוות את האביון כי מצבו דומה למספר אפס העגול, כי גלגל הוא בעולם, וזה גלגל מסתובב להביא את האביון לסוף הטוב אם זה בעולם הזה או בעולם הבא.

ונראה לתת הסבר חדש בשליחת העגלות, בהקדם, כשבאים השבטים הקדושים להודיע ליעקב אבינו על התגלותו של יוסף

הרש"ש מובא בקריאת שמע על המיטה לומר ג"פ "ושם בת אשר שרח" ישר והפוך וזה סגולה שלא ישלוט בו השכחה].

ונראה לתת הסבר מדוע בחרו השבטים בשרח בת אשר, על פי מה שכתב רבינו יוסף חיים ז"ל בספרו בן יהוידע (עמ"ס שבת דף פו:): לבאר מדוע נתגלגל הדבר שעם ישראל הגיעו למדבר סיני בראש חודש וניתנה התורה ביום השבת, כי ראש חודש שבת ראשי תיבות רח"ש, שהוא שם קדוש שהביאו הרב מוהר"י ענתבי ז"ל בספר נאווה תהלה, בשם ספר שערי ג"ע דף ע"ג על הפסוק (תהלים מ"ה, ב') "רחש לבי דבר טוב", שיש שם קדוש ונורא שמו רח"ש, והוא מגרש החיצונים, וצריך לכיין בו בסופי תיבות הפסוק: "ממולח' טהור' קודש" בכל יום, והוא טוב ומסוגל לזכירה עיין שם. וכתב עוד מספר מקור השמות ששם רח"ש עם שם תמ"ף, מסרו יעקב אבינו עליו השלום לבניו בשעת פטירתו, כדי להזכירו בעת צרה ויושעו עיין שם.

לפי זה מסביר רבינו יוסף חיים, שקבלת התורה התחלתה היתה בר"ח והגמר בשבת, כי ראשי תיבות ראש חדש שבת הוא רח"ש שהוא אותיות שם הקדוש הנזכר, וישראל בקבלת התורה היו צריכים להשפעת שם הנזכר כדי לגרש החיצונים מעליהם, וגם כדי שיהיה להם זכירה גדולה בתורה.

ועל פי זה הוא מפרש את הפסוק בפרשת פנחס שאמר: "ושם בת אשר שרח", ויש להקשות למה פרט אותה דוקא? ועוד הוה ליה למימר ובת אשר שרח?

ובזה מובן שהיא זכתה זכיה גדולה להיקרא "שרח" שהוא אותיות שם הקדוש הנזכר, ולכן חלק לה הכתוב כבוד שהוא אותיות שם הקדוש הנזכר, ולכן חלק לה הכתוב כבוד מצד שמה לפרוט אותה בפני עצמה.

ולפי דבריו יש לפרש שבחרו השבטים הקדושים את "שרח בת אשר" שתבשר ליעקב אבינו, מחמת שמה הרומז לשם הקדוש המציל מכל צרה, והוא אשר יעמוד לשמירה על יעקב אבינו לבל ינזק בשומעו את בשורת יוסף.

ובדרך זו יש לפרש גם מדוע בחר יוסף הצדיק לשלוח עגלות ליעקב, שכן "עגלות" בגימטריא שר"ח עם הכולל, הוא השם הקדוש המועיל לשמירה ולסילוק החיצונים, וכוונת יוסף הצדיק היתה לשם קדוש זה, אשר יועיל להגן ולשמור על יעקב לבל ינזק שישמע את הבשורה.

ואכן הילדה שרח בת אשר מגיע לפני יעקב מנגנת בכינור ושרה לפניו את הבשורה על יוסף, זהו השיר אותו לומדים הילדים בגנים וייתכן ותשמעו אותו השבת: "עוד יוסף חי, הוא מלך במצרים. יש לו שני בנים, מנשה ואפרים".

במדרש הגדול מובא וז"ל: "אמרו אם אנו אומרים לו תחילה יוסף קיים שמה תפרח נשמתו, מה עשו? אמרו לשרח בת אשר אמרי לאבינו יעקב שיוסף קיים והוא במצרים. מה עשתה? המתינה לו עד שהוא עומד בתפילה ואמרה בלשון תימה: יוסף במצרים? יולדו לו על ברכים מנשה ואפרים? פג לבו כשהוא עומד בתפילה, כיון שהשלים ראה העגלות מיד ותחי רוח יעקב אביהם".

סגולתה המיוחדת של שרח היתה לדעת איך לבשר, שרח ידעה שבשעת תפילתו לא תפרח נשמתו משום דיבוקו בהקב"ה באותה שעה, דביקות שאינה נותנת לשום מפריע לפעול את פעולתו, ומשסיים את התפילה, כבר חיתה רוחו כשראה את העגלות.

אומר התרגום יונתן בן עוזיאל (גם בפרשה שלנו פרק מ"ו פסוק י"ז וגם בפרשת פינחס פרק כ"ו פסוק מ"ו), שבזכות שהיא בשירה ליעקב את הבשורה המשמחת זכתה להיכנס חיה לגן עדן ולהיות מהעשרה שנכנסו בחייהם לגן עדן.

כמובא במסכת דרך ארץ זוטא (סוף"א): תשעה נכנסו בחייהם בג"ע ואלו הן חנוך בן ירד ואלהו ומשיח ואליעזר עבד אברהם וחיים מלך צור ועבד מלך הכושי ויעבץ בנו של רבי יהודה הנשיא ובתיה בת פרעה וסרח בת אשר, ויש אומרים אף רבי יהושע בן לוי.

אבל בואו נראה שלא רק שזכתה לעלות בחייה לגן עדן ולא להרגיש טעם מיתה אלא היא גם זכתה לאריכות ימים מופלגת, שרח היא נכדתו היחידה של יעקב המוזכרת ברשימת הצאצאים שירדו למצרים (מ"ו יז). אם היא נזכרת כנראה שיש לכך סיבה מיוחדת. שרח נזכרת גם ברשימת יוצאי מצרים הנכנסים לארץ ישראל (במדבר ל"ו מו): "שם בַת-אֶשֶׁר שָׁרָח". לפי זה שרח גם זכתה באריכות ימים מופלגת, שכר למי שמבשר בשורה טובה, וגם נחלה נחלה בארץ ישראל.

והיא זו שזכתה לבשר לישראל גם על גאולתם ממצרים, כמובא בפרקי דרבי אליעזר (פרק מ"ז), שהיה ביניהם איש אחד ושמו יגנון ואמר שהקב"ה שלחו להוציא ישראל ממצרים (כמו שבתאי צבי), ועל ידו בא המכשול הזה, וכשבא משה רבינו ואמר "פקד פקדתי אתכם" לא רצו ישראל להאמינו וחששו שמה הוא משיח שקר כמעשה יגנון, והלכו אצל שרח בת אשר שבידה היה סוד הגאולה

ושאלו את פיה: אם יאמינו למשה, אמרה שרח מה לשון אמר לכם האיש? אמרו "פקד פקדתי אתכם", אמרה: הוא הגואל האמיתי, כי כן קבלתי איש מפי איש עד אברהם אבינו שהגאולה תבוא בפ"ה פ"ה.

ועוד אומר המדרש (מכילתא דר' ישמעאל, בשלח, מסכתא דויהי בשלח, פתיחתא): "ויקח משה את עצמות יוסף עמו"... ומשה מהיכן היה יודע היכן היה קבור יוסף? אמרו שרח בת אשר נשתיירה מאותו הדור, והיא הראתה למשה קבר יוסף. אמרה לו: במקום הזה שמוהו. עשו לו מצרים ארון של מתכת, ושקעוהו בתוך נילוס. בא ועמד על נילוס נטל צרור וזרק לתוכו וזעק ואמר: יוסף יוסף, הגיעה השבועה שנשבץ הקב"ה לאברהם אבינו שהוא גואל את בניו. תן כבוד לה' אלהי ישראל ואל תעכב את גאולתך, כי בגללך אנו מעוכבים. ואם לאו נקיים אנחנו משבועתך [אם לא תעלה את ארוןך תישאר אתה כאן ואנחנו נצא ממצרים פטורים מהשבועה]. מיד צף ארונו של יוסף ונטלו משה.

חז"ל עוד ממשיכים את חיי שרח מאות שנים אחר כך עד תקופת דוד המלך, בשמואל ב' פרק כ' מסופר שיואב בן צרויה רודף אחרי שבע בן בכרי שמרד בדוד המלך ועושה מצור על העיר אבלה בית מעכה. אישה חכמה משכנעת אותו שלא יחריב את העיר ואת בני העיר והיא מצליחה לשכנע שיואב ליואב את שבע בן בכרי. חז"ל אומרים (הובא ברש"י שם) שאישה חכמה זו היתה שרח בת אשר, כלומר שהיא היתה מיורדי מצרים והיא חיה עד תקופתו של דוד המלך, זאת אומרת יותר מאלף שנה ועוד לאחר מכן נכנסה חיה לגן עדן.

מסורת מעניינת מביאה סיפור על סרח המופיעה בבית המדרש בתקופה מאוחרת יותר בתקופת האמוראים כדי לסייע ביישובה של מחלוקת: "ר' יוחנן היה יושב בבית המדרש ודורש את מעשה קריעת ים סוף 'המים להם חומה מימינם ומשמאלם' (בשלח י"ד, כ"ב). דרש ר' יוחנן: כיצד היו המים עשויים כחומה? כמעין שבכה [אטומה]. השקיפה שרח בת אשר ואמרה: אני הייתי שם, ולא היו עשויים אלא כמו חלונות מאירים [שקופים] (פסיקתא דרב כהנא, ויהי בשלח יא, יג).

בסיפור זה סרח עדיין חיה בתקופתו של ר' יוחנן והיא מופיעה בבית המדרש כדי להעיד על מה שהתרחש בקריעת ים סוף. דבריה מקבלים עדיפות על דרשתו של ר' יוחנן, שכן היא יודעת את העובדות לאשורן.

כבר מאות מתענגים על הספר נזולת שדה – תנאים ואמוראים

מה איתך?

- א. מדוע רבן יוזון בן זכאי נקבר בטבריה על אף שזווי בדרום?
- ב. מדוע בזורה ברוריה לבעוט ברגלה בתלמיד שישנה בשקט ולא סתרה לו על לזויו?
- ג. מדוע רבי מאיר נקבר בעמידה?
- ד. מי היה הסנדק של התנא רבי ישמעאל?
- ה. כיצד רבי טרפון נשבע ואומר "אקפוץ את בני"?

תשובות לשאלות אלו ועוד דברים מעניינים ונדירים תמצאו בספר "נזולת שדה תנאים ואמוראים"

לפרטים: 0504145482